

Valtioneuvoston asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen muuttamisesta

1 Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Indeksitarkistukset

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992), jäljempänä *asiakasmaksulaki*, 1 §:n mukaan kunnallisista sosiaali- ja terveyspalveluista voidaan periä maksu palvelun käyttäjältä, jollei lailla toisin säädetä. Asiakasmaksulain 2 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää palvelusta perittävän maksun enimmäismäärä ja maksu määräytyväksi maksukyvyyn mukaan. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää myös maksun tarkistamisesta indeksin muutoksen mukaisesti.

Maksujen enimmäismääristä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (912/1992), jäljempänä *asiakasmaksuasetus*. Asiakasmaksuasetuksen 33 a §:n 1 momentin mukaan asiakasmaksuasetuksen 3 §:n 5 momentissa, 7 §:ssä, 8 §:n 1 momentissa, 8 a §:n 1 momentissa, 9 §:n 1 ja 2 momentissa, 11 §:n 1 momentissa, 12 §:n 1 momentissa, 13 §:n 1 momentissa, 14 §:n 1 momentissa, 20 §:n 2 momentissa, 23 §:ssä, 25 §:n 1 momentissa ja 26 a §:n 3 momentissa säädettyjä euromääriä tarkistetaan joka toinen vuosi kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti käyttäen kansaneläkeindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan tarkistusvuoden tammikuussa maksettavina olleiden kansaneläkkeiden suuruus on laskettu. Indeksillä tarkistettavat euromäärät pyöristetään lähimpään 0,10 euroon. Pykälän 3 momentin mukaan indeksitarkistukset tulevat voimaan tarkistusvuotta seuraavan vuoden tammikuun 1 päivänä, ja pykälän 4 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön on julkaistava indeksillä tarkistettavat euromäärät Suomen säädöskokoelmassa tarkistusvuoden marraskuun aikana.

Asiakasmaksuihin on edellisen kerran tehty indeksitarkistuksia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen muuttamisesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (931/2021), joka tuli voimaan vuoden 2022 alusta. Vuosi 2023 on tarkistusvuosi, ja seuraavat indeksitarkistukset tulevat voimaan vuoden 2024 alusta.

Indeksitarkistuksissa käytetään tarkistusvuodelle, eli tässä tapauksessa vuodelle 2023, vahvistettua kansaneläkeindeksin pistelukua, joka on 1805. Kansaneläkeindeksin pisteluku vuonna 2021 oli 1639, jolloin asiakasmaksulainsäädäntöön tehtiin edellisen kerran indeksitarkistuksia. Vuonna 2023 pisteluku on siis noin 1,1-kertainen vuoteen 2021 verrattuna, eli kahdessa vuodessa nousua on ollut noin 10 prosenttia.

Asiakasmaksujen tasokorotukset

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan toteutetaan erikoissairaanhoidon painottaen asiakasmaksujen maltillinen korottaminen mahdollisimman oikeudenmukaisesti lisäämättä eriarvoisuutta sekä siten, etteivät maksut muodostu esteeksi palveluiden saamiselle. Lisäksi yhtenäistetään terveydenhuollon asiakasmaksut kansallisesti. Hallitusohjelman mukaan muutoksilla tavoitellaan yhteensä 50 miljoonan euron sopeutusta julkiseen talouteen vuodesta 2025 alkaen.

2 Asian valmistelu

Ehdotetut muutokset on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä syksyllä 2023. Asetusluonnoksesta järjestettiin lausuntokierros ###. Lausuntonsa antoivat ###.

3 Keskeiset ehdotukset

Asiakasmaksuasetuksessa säädettyjä euromääriä tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti, mikä tarkoittaisi noin 10 %:n korotusta maksuihin. Lisäksi tiettyjä asiakasmaksuasetuksen mukaisia maksuja ehdotetaan korotettavaksi indeksitarkistusten lisäksi 10 %:lla niin, että muutokset tulisivat voimaan jo vuoden 2024 alusta. Maksujen uudet euromäärät on laskettu niin, että indeksikorotuksen jälkeen euromäärät on asiakasmaksuasetuksen 33 a §:n 1 momentin mukaisesti pyöristetty lähimpään 0,10 euroon. Sen jälkeen osaan euromääristä on tehty 10 %:n korotus, minkä jälkeen ne on jälleen pyöristetty lähimpään 0,10 euroon.

Korotukset kohdistuisivat pääosin erikoissairaanhoidon maksuihin, mutta joiltakin osin myös perustason maksuihin. Erikoissairaanhoidossa asiakkaiden tulojakauma on tasaisempi kuin perusterveydenhuollossa, minkä lisäksi poliklinikkakäynnit ja päiväkirurgia eivät yleensä ole usein tarvittavia palveluja eivätkä maksujen korotukset siten muodostuisi kovin raskaaksi yksittäisen asiakkaan kannalta. Lisäksi erikoissairaanhoidossa kysynnän hintajousto on pienempi kuin perusterveydenhuollossa.

4 Pääasialliset vaikutukset

Asiakasmaksuihin ehdotetut korotukset lisäisivät hyvinvointialueiden saamia maksutuottoja noin 26,9 miljoonalla eurolla vuodessa. Hallitusohjelman mukaisesti julkista taloutta tulisi sopeuttaa vähentämällä vastaavan suuruinen määrä hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoituksen momentilta 28.89.31.

Maksutuottoa koskevat arviot perustuvat siihen oletukseen, että hyvinvointialueet perisivät asiakasmaksuasetuksen mukaiset enimmäismaksut. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan erikoissairaanhoidossa, johon ehdotetut korotukset pääosin kohdistuvat, hyvinvointialueet perivät asiakasmaksuasetuksen mukaisia enimmäismaksuja, joten voidaan olettaa, että maksutuotot kasvaisivat arvion mukaisesti.

Asiakasmaksuihin tehtävä indeksikorotus on suhteellisen suuri, noin 10 %, minkä lisäksi hallitusohjelmaan perustuen tiettyjä maksuja ehdotetaan korotettavaksi 10 %:lla. Vaikka ehdotettu korotus on kerralla tehtynä melko suuri, asiakasmaksujen voidaan katsoa säilyvän edelleenkin kohtuullisella tasolla. Korotukset saattaisivat silti lisätä niiden pienituloisten asiakkaiden määrää, joille asiakasmaksut aiheuttavat merkittävää taloudellista kuormitusta. Tämä voisi yksittäisissä tapauksissa johtaa toimeentulotuen tarpeeseen tai maksujen ulosottoihin. Korotukset kohdistuisivat kuitenkin pääosin erikoissairaanhoidon, jossa asiakkaiden tulojakauma on tasaisempi kuin perusterveydenhuollossa.

Sarjahoidon maksuun ehdotetut korotukset koskisivat myös perusterveydenhuoltoa, ja sarjahoidon maksu kohdistuu paljon palveluja tarvitseviin. Korotus olisi kuitenkin euromäärältään pieni eikä siten muodostuisi kohtuuttoman suureksi yksittäisen asiakkaan kannalta tai esteeksi palvelujen käytölle. Lisäksi perusterveydenhuollossa sarjahoidon maksun perimistä on lainsäädännöllä merkittävästi rajoitettu. Asiakasta suojaisi myös asiakasmaksulain mukainen maksukatto, joka tulisi ehdotettujen korotusten myötä nopeammin täyteen. Sarjahoidossa on lisäksi käytössä oma maksukattonsa, joka rajoittaa maksujen perimistä.

5 Lausuntopalaute

Täydennetään.

6 Säännökohtaiset perustelut

3 §. Kotona annettava palvelu. Pykälän 5 momentissa säädettyä euromäärää tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti.

7 §. Terveyskeskuksen avohoidon maksut. Pykälässä säädettyjä euromääriä tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Lisäksi pykälän 3 momentin mukaista terveyskeskuksessa annettavaa yksilökohtaisen fysioterapian maksua korotettaisiin 10 %:lla. Näin tehtäisiin, sillä myös sarjahoidon maksuun ehdotetaan vastaavaa korotusta.

8 §. Sairaalan poliklinikkamaksu. Pykälän 1 momentissa säädettyä euromäärää tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Lisäksi indeksitarkistettuun euromäärään tehtäisiin 10 %:n korotus.

8 a §. Päiväkirurgia. Pykälän 1 momentissa säädettyä euromäärää tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Lisäksi indeksitarkistettuun euromäärään tehtäisiin 10 %:n korotus.

9 §. Suun ja hampaiden tutkimus ja hoito. Pykälässä säädettyjä euromääriä tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti.

11 §. Sarjassa annettava hoito. Pykälän 1 momentissa säädettyä euromäärää tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Lisäksi indeksitarkistettuun euromäärään tehtäisiin 10 %:n korotus.

12 §. Lyhytaikainen laitoshoido. Pykälän 1 momentissa säädettyjä euromääriä tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Lisäksi indeksitarkistettuun euromäärään tehtäisiin 10 %:n korotus, mutta se koskisi vain erikoissairaanhoidon toimintayksikössä annettavaa hoitoa eikä sitä saisi koskaan periä hoidosta ja ylläpidosta psykiatrian toimintayksikössä.

13 §. Päivä- ja yöhoidon maksu. Pykälän 1 momentissa säädettyä euromäärää tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Lisäksi indeksitarkistettuun euromäärään tehtäisiin 10 %:n korotus erikoissairaanhoidon yksiköjä koskien.

14 §. Kuntoutushoidon maksut. Pykälän 1 momentissa säädettyä euromäärää tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti.

20 §. Lastensuojelun maksut. Pykälän 2 momentissa säädettyä euromäärää tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti.

23 §. Maksu lääkärintodistuksesta. Pykälässä säädettyjä euromääriä tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti.

7 Voimaantulo

Ehdotetut muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024.

Esitetään, että valtioneuvosto antaa asetuksen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen muuttamisesta.

LUONNOS